

Έρνεστ Χεμινγκουέι, ο μύθος ενός πότη

Ο Έρνεστ Χεμινγκουέι γεννήθηκε στις 21 Ιουλίου 1899, σ' ένα προάστιο του Σικάγο κι απ' όταν ακόμα φοιτούσε στο λύκειο, έδειξε την ικανότητά του στο γράψιμο. Στα 1917, πήγε στο Κάνσας κι εργάστηκε ως δημοσιογράφος σε μια εφημερίδα. Ο καημός του ήταν ότι δεν μπορούσε να καταταγεί στον στρατό, εξαιτίας ενός ελαττώματος στο μάτι. Παρ' όλ' αυτά, κατόρθωσε να γίνει οδηγός ασθενοφόρου του αμερικανικού Ερυθρού Σταυρού και να βρεθεί στο ιταλικό μέτωπο, στη διάρκεια του Α' Παγκόσμιου πολέμου. Τραυματίστηκε και νοσηλεύτηκε στο Μιλάνο, όπου ερωτεύτηκε μια νοσοκόμα, που όμως αρνήθηκε να τον παντρευτεί.

Ξαναγύρισε στην Αμερική αλλά ο τόπος δεν τον σήκωνε. Βρέθηκε στη Γαλλία, ανταποκριτής μιας εφημερίδας του Καναδά. Εκεί, γνωρίστηκε με τους λογοτέχνες Σκοτ Φιτζέραλντ, Γερτρούδη Στάιν και Έζρα Πάουντ, που τον πίεσαν να ασχοληθεί με τη λογοτεχνία. Στα 1925, εξέδωσε μια συλλογή διηγημάτων και τον αμέσως επόμενο χρόνο το πρώτο του μυθιστόρημα με τίτλο «The sun always rises», στο οποίο περιέγραφε την απόγνωση των Αμερικανών που ζούσαν στο Παρίσι. Έγινε διάσημος.

Βρέθηκε στην Ισπανία και γοητεύτηκε από τη χώρα, την οποία τακτικά επισκεπτόταν, αν και συνέχιζε να μένει στο Παρίσι. Συνέχισε να γράφει, με πιο γνωστό από τα έργα του το διήγημα «Τα χιόνια του Κιλιμάντζαρο». Όμως, στα 1929, ένα αριστούργημά του ήρθε να ταραξει τα νερά της παγκόσμιας λογοτεχνίας: Ο «Αποχαιρετισμός στα όπλα». Πρόκειται για την ιστορία ενός Αμερικανού υπολοχαγού που, στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, ερωτεύεται μια Αγγλίδα νοσοκόμα. Η προσωπική του ιστορία, παραλλαγμένη, έγινε το υλικό για ένα ζοφερό ατμοσφαιρικό λογοτέχνημα.

Συνέχισε να ταξιδεύει, να πίνει και να γράφει. Υπήρξε ανταποκριτής στην Ισπανία και αργότερα έγραψε το μυθιστόρημα «Για ποιον χτυπά η καμπάνα;» (1948), με φόντο τον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο.

Όλα αυτά τα έργα είχαν ως πρωταγωνιστές Αμερικανούς που βρέθηκαν να παρασύρονται από τις ηθικές και πολιτικές συρράξεις του 20ού αιώνα. Το ύφος του ήταν άμεσο και απείχε πολύ από το συμβατικό λόγο των συγχρόνων του. Το 1945 εγκαταστάθηκε στην Κούβα,

όπου έγραψε τη νουβέλα «Ο Γέρος και η Θάλασσα».

Το 1954 βραβεύτηκε με Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Η συνέντευξη που ακολουθεί δημοσιεύτηκε το Σεπτέμβριο του 1958, στο περιοδικό Argosy και δόθηκε στον Ρόμπερτ Μίλτον Μάχλιν, Αμερικανό δημοσιογράφο που σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Μπράουν και στη παρισινή Σορβόννη. Υπήρξε διευθυντής του περιοδικού People το διάστημα 1958 - 1960 κι έκτοτε διευθυντής του Argosy. Έγραψε το «Αναζητώντας τον Μάικλ Ροκφέλερ» (1972) που μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο και το «Η προσωπική κόλαση του Χέμινγκουεϊ» (1962). Το 1976 βραβεύτηκε με το ειδικό βραβείο Mystery Writers.

Η συνάντησή μου με τον Χεμινγκουέι δεν ήταν εύκολη. Πρώτα απ' όλα, απεχθάνεται τις συνεντεύξεις και δεν δίνει παρά σε σπάνιες περιπτώσεις. Έπειτα, τότε έγραφε αυτό που αποκαλούσε «το πιο μεγάλο έργο της ζωής μου», 3 - 6 μυθιστορήματα αφιερωμένα στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τους μετέπειτα χρόνους, και δεν ήθελε κανείς και για τίποτε να τον διακόψει. Όταν δουλεύει δε σηκώνει το τηλέφωνο. Όταν δε δουλεύει, προτιμά να ψαρεύει με το πλοιάριό του, Πιλάρ, ή να κάνει ο,τιδήποτε εξίσου συναρπαστικό.

Είναι ένας καλοσυνάτος άνθρωπος, που θεωρεί ιερή και πολύτιμη την προσωπική του ζωή. Αν έφτανες απρόσκλητος στο σπίτι του, ήταν ικανός - το είχε κάνει σε διάφορους δημοσιογράφους - να σε πετάξει κυριολεκτικά με τις κλωτσιές. Η πρώτη ερώτηση μόλις χτύπαγε την πόρτα κάποιος άγνωστος ήταν: «Τι στο διάβολο θέλετε;». Και η δεύτερη φράση: «Γιατί στο καλό νομίζετε ότι ήρθα να ζήσω εδώ; Για να είμαι μακριά από κακογεννημένους σαν κι εσάς!».

Παρότι τον είχα ξανασυναντήσει, ήξερα πως θα ήταν πολύ δύσκολο να με δεχτεί. Αλλά η τύχη με βοήθησε. Του τηλεφώνησα λέγοντάς του πως κάποια φυλλάδια της Γουόρνερ Μπρος σχετικά με την κινηματογραφική μεταφορά του έργου του «Ο Γέρος κι η Θάλασσα»

ίσως περιείχαν ανακρίβειες. Έξαλλος μου είπε:

«Θέλω να σας εδώ στις 6.30 ακριβώς! Και φέρτε κι αυτά τα χαρτιά της Γουόρνερ Μπρος!».

Μας περίμενε στην πύλη, ευγενής αλλά γεμάτος ένταση. Η θέα του φωτογράφου του προκαλούσε μεγάλη νευρική κατάσταση.

«Προτιμώ να μου δώσεις μια μπουνιά, εδώ ακριβώς στη μύτη παρά να με φωτογραφίσεις!», μούγκρισε. «Αυτό το πείσμα σας να με γελοιοποιήσετε! Τι πάτε να κάνετε; Να με τραβήξετε με το στόμα ανοιχτό; Δεν είμαι αστέρι του κινηματογράφου. Κρύψτε αυτή τη μηχανή».

Και αλλάζοντας τόνο πρόσθεσε:

«Κοιτάξτε, δεν έχω πολύ χρόνο για να αναπαυτώ. Αν θέλετε να συζητήσουμε ήσυχα, εντάξει. Αλλιώς... - Θέλετε να πιείτε κάτι;».

Ζήτησα ένα ουίσκι και μου έδωσε το μπουκάλι για να βάλω όσο ήθελα. Με κοίταξε προσεκτικά και μου είπε:

«Έχετε αδυνατίσει από την τελευταία φορά που σας είδα. Κι εγώ έχασα λίγα κιλά. Τώρα ζυγίζω μόνο 103 κιλά. Καλό βάρος για μένα. Ακόμη και με τα 15 κιλά λιγότερα που έχω τώρα δεν είμαι ελαφρών βαρών. Χρειάζεται πολλή και συστηματική δουλειά. Πολλή γυμναστική. Πρέπει να προσέξουμε την υγεία μας, ξέρετε δα, εμφράγματα, συγκοπές κλπ. Εγώ κολυμπώ 880 μέτρα καθημερινά στην πισίνα».

Κάθισε κι άρχισε να ξεφυλλίζει τα χαρτιά της Γουόρνερ που είχα φέρει μαζί μου. Εξοργίστηκε διαβάζοντας ένα κείμενο που έλεγε ότι είχε προσφέρει ένα ποτό στο κουβανό δικτάτορα Μπατίστα.

«Σκατά!. Ούτε που τον έχω δει στη ζωή μου αυτόν τον τύπο!».

Αλλά αρνήθηκε να σχολιάσει το «Ο Γέρος και η Θάλασσα». Σύμφωνα με κάποια δημοσιεύματα, είχε πάρει 25.000 δολ. για τα κινηματογραφικά δικαιώματα αυτού του μυθιστορήματος που στάθηκε καθοριστικό για να κερδίσει το Νόμπελ, και επιπλέον 33% των εσόδων.

«Δεν θέλω να πω τίποτε μέχρι να δω τον παραγωγό, Λέλαν Χάιγουαρντ. Είμαι σαν τον μάγο που προσπαθεί να κόψει μια γυναίκα στα δύο με ένα πριόνι: δεν λέει ποτέ στο κοινό πώς το κάνει, προτού να το κάνει. Σε γενικές γραμμές πρόκειται για μια αρκετά πιστή διασκευή του βιβλίου. Η ταινία σέβεται σχεδόν αυτούσιους τους διαλόγους του μυθιστορήματος. Είναι μια ιστορία που εκτυλίσσεται στη διάρκεια τριών ημερών: η μάχη ανάμεσα στο Σαντιάγο, ένα γέρο ψαρά, και το μεγαλύτερο ψάρι που έχει πιάσει ποτέ στη ζωή του, που τελικά μετά από έναν τιτάνιο αγώνα, καταλήγει βορά των καρχαριών».

- Υπάρχει αυτός ο γερο-ψαράς;

«Όλα διαδραματίζονται στο χωριό Κοχιμάρ. Γνωρίζω σχεδόν όλους τους ψαράδες του που περνούν ατέλειωτες ώρες διηγούμενοι ιστορίες για τα κατορθώματά τους. Όταν δημοσιεύτηκε το βιβλίο, εμφανίστηκαν διάφοροι και είπαν πως ήταν ο ψαράς του έργου μου, ο Γέρος. Μάλιστα ένας από αυτούς πήγε και στους δημοσιογράφους. Έγινε έξαλλος. Τον έφερα στην Ταράτσα, τη διάσημη ψαροταβέρνα του Κοχιμάρ, και τον ανάγκασα να μιλήσει ενώπιον όλων. Και ομολόγησε ότι όχι μόνο δεν ήταν ο "γέρος" αλλά ούτε ψαράς δεν ήταν. Η ιστορία μου είναι φανταστική. Ο "γέρος" δεν είναι κάποιο συγκεκριμένο άτομο. Όλα αυτά που λέγονται είναι βλακείες. Έγραψα αυτή την ιστορία μετά από 30 χρόνια που ψαρεύω εδώ και αλλού. Η πλειοψηφία των ψαράδων έχουν παρόμοιες εμπειρίες. Κι αν κάποιος ήταν ο "γέρος", θα μπορούσε να είναι μόνο ο Τσάγο, που πέθανε πριν από 4 χρόνια.

- Πώς συναντήσατε τον Τσάγο;

«Ψάρευε με το γιο του κοντά στο σκάφος μου. Είχαν πιάσει ένα τεράστιο ψάρι και δυσκολεύονταν πολύ να το ανεβάσουν στο καΐκι. Πήγα λοιπόν με το δικό μου καΐκι και τους βοήθησα. Τους ρώτησα αν ήθελαν να πιουν κάτι. Ο Τσάγο ήθελε απλώς λίγο νερό, εγώ ήπια μπύρα. Τον ρώτησα αν μπορούσα να κρατήσω το κεφάλι του ψαριού και πήγα να του δώσω

πέντε δολάρια. Θύμωσε και είπε πως θα τα πέταγε στη θάλασσα, αν δεν τα έβαζα αμέσως στην τσέπη μου. Κι έτσι γίναμε φίλοι. Έκτοτε, ψαρέψαμε πολλές φορές μαζί».

- Στο έργο σας ο «κακός» είναι ο καρχαρίας...

«Στη ζωή μου, νομίζω ότι ο καρχαρίας ήταν ο μεγαλύτερος εχθρός μου. Ίσως είναι το μοναδικό πλάσμα που στ' αλήθεια μισώ. Το πρώτο ψάρι που έπιασα, ένας μεγάλος τόνος, μου το έκλεψε ένας καρχαρίας μετά από ώρες μάχη. Εκείνο το βράδυ αγόρασα ένα ντουφέκι κι από τότε κυνηγώ με αυτό αλλά ακόμη και με μυδραλιοβόλα τους καρχαρίες. Πρέπει να ξέρεις το κατάλληλο σημείο που θα στοχεύσεις: Ίσα στον εγκέφαλο και να το κάνεις τη στιγμή που βγαίνουν στην επιφάνεια. Έχω μια δική μου εφεύρεση για τους καρχαρίες. Είναι μια ξύλινη λόγχη κάπου τέσσερα μέτρα μήκος με αιχμηρό άκρο φτιαγμένο από τη λαμαρίνα ενός Φορντ. Πάντα έχω δυο τρεις τέτοιες λόγχες μαζί μου όταν ψαρεύω.

Μου έδωσε το μπουκάλι να βάλω κι άλλο ουίσκι κι όταν του το πρότεινα αρνήθηκε:

«Θα συνεχίσω να πίνω για πολύ μετά που εσείς θα φύγετε. Πίνω πια μόνο δύο κάθε βράδυ και πρέπει να τα κάνω να κρατάνε πολύ. Πάνε τα παλιά μου ρεκόρ. Το ρεκόρ μου είναι αχτύπητο: 15 κοκτέιλ "rara's special". Έπινα στο Φλοριντίτα με έναν φίλο μου παίκτη του μπέιζμπολ που ήταν πολύ στεναχωρημένος που είχε χάσει κι αρχίσαμε να πίνουμε έτσι για πλάκα. Πίναμε από τις 10 το πρωί μέχρι τις 7 το απόγευμα. Ήπια συνολικά 15. Απίστευτο. Και μετά γύρισα σπίτι και βάλθηκα να διαβάζω σαν να μην έτρεχε τίποτε».

- Θα πηγαίνατε στη Ρωσία σαν ανταποκριτής κάποιου έντυπου;

«Μου το έχουν ζητήσει τρεις φορές, κάτι σαν ανταλλαγή ανταποκριτών. Και μου το έχει ζητήσει επίσης και το Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Τι στο διάβολο να κάνω εγώ εκεί; Να ποζάρω για να μου τραβούν φωτογραφίες; Να υπογράφω αυτόγραφα και να βγάζω λόγους που θα παρεξηγηθούν; Αγνώω τη γλώσσα τους. Είναι αδύνατο να μάθεις ο,τιδήποτε όταν δεν γνωρίζεις τη γλώσσα της χώρας. Δεν έχω πρόβλημα όπου μιλούν γαλλικά, ιταλικά, ισπανικά και σουαχίλι. Αλλά μέχρι εκεί φτάνει η γλωσσομάθειά μου».

Ο Χεμινγκουέι πέρασε τα τελευταία του χρόνια στο Αϊντάχο. Θύμα της κατάθλιψης, αυτοκτόνησε στις 2 Ιουλίου 1961, εκεί.

(Έθνος, 17.9.1998) (τελευταία επεξεργασία, 27.2.2009)